

משנת הרון שליטה גליון

מתוך שלל אוצרות תורתו ושיעוריו של מורנו גאון ישראל ליוון עשיר תוכן לשולחן השבת

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת יתרו השבוע 265

ניתן להאזין לשיעורים של הגאון הינוקא, וכן עדכונים על הנעשה בבית מדרשו,

ב"קו הינוקא" 03.550.2228

ליקוטים על פרשת השבוע משולחן תורתו של רבנו שליט"א

פנינים על הפרשה

ויאל משה

אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָד גֵּרְשֹׁם כִּי אָמַר גַּר הֵייתִי בְּאֶרֶץ נִכְרִיה (יה, ג-ד). אמרו במכילתא (מס' דוישמע א) שהתנה יתרו עם משה שבנו הראשון יהיה נתון לעבודה זרה ומכאן ואילך לשם שמים, וקיבל עליו זאת משה בשבועה, כנאמר (ב, כא) "ויאל משה לשבת את האיש ויתן את צפורה בתו למשה", ש'ויאל' הוא לשון אלה ושבועה, ולכן כאשר שב משה למצרים הקדימו המלאך בדרך במלון וביקש להמיתו, ומיד מלה צפורה את ערלת בנה והרפה ממנו המלאך. וביאר בעל הטורים (יה, ג) שהיה זה גרשום שלא מלו משה בתחילה מפני אותה שבועה, ובכך שמלה אותו צפורה בדרך מחלה לו על אשר נשבע לאביה. ולכן גבי גרשום נקט הכתוב 'כי אמר גר הייתי בארץ נכריה', מה שאין כן גבי אליעזר שנקט רק 'כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה' (יה, ד), שבא לומר בזה שרק 'אמר' משה שיתן את גרשום לעבודה זרה, מאחר שאנוס היה מתוך גרותו במדין לעשות מאמר יתרו, ומכל מקום לא חזר התנאי ריקם ונעשה יחונתן בן גרשום כומר לפסל מיכה (שופטים יח, ל), כמו שאמרו במסכת בבא בתרא (בדף קט ע"ב). וכן הובא במושב זקנים (יה, ג) בשם הרא"ש, והובא שם עוד שנרמז הדבר בתיבות 'אשר שם האחד גרשם' העולים כמנין 'קבל עליו בן שיהיה תחלה לעבודה זרה'. ומה שנתקיים הדבר ביהונתן, רמז זאת השפתי כהן (יה, ג) בשם 'גרשם' העולה כמנין 'זה הוא יונתן' (עם ג' התיבות).

סוף דבר ביהונתן. וכבר מפורש כן בתרגום יונתן (ד, כד), וכן בילקוט שמעוני (פ' שמות סוף רמז קסח) בשם ספר הישר (פ' שמות), שמה שביקש המלאך להמיתו היה זה בעבור שלא מל את גרשום מפני תנאו של יתרו.

עבודה שהיא זרה לו

וזאת אכן היתה כוונת משה בתנאו של יתרו, שימנע הוא בעצמו מלמול בנו הראשון, כמו שביאר רבי שלמה אלגזי בספר שמע שלמה (ד, כד) שהוא מה שמובא במסכת בבא בתרא (בדף קי ע"א) שכאשר הוכיחו את יחונתן בן גרשום שאין ראוי לו להיות כומר לעבודה זרה אחר שמזרע משה הוא, השיב להם יחונתן שכך מקובל בידו מבית אבי אבא, שלעולם ישכיר אדם עצמו לעבודה זרה ואל יצטרך לבריות, וכוונת משה היתה שישכיר אדם עצמו לעבודה זרה לו, וכגון שיפשוט נבלה בשוק אף אם אדם חשוב הוא, ויהונתן טעה וחשב שזהו לעבודה זרה ממש חלילה, ואם כן זו גופא היתה כוונת משה כשהוכרח לקבל תנאו של יתרו בכדי לישא את צפורה בת זוגו ולקיים מצוות 'פרו ורבו', שיהיה בנו הראשון נתון לדבר שהוא זר לו מאד, שלא ימול אותו בעצמו, ובטח משה שבודאי צפורה הצדקת תמול אותו בעצמה, כאשר קיימה באמת סוף דבר בעצמה. ומה שתבעו המלאך בדרך, תבעו רק על מה שלא היה נימול, ולא על עצם מה שקיבל תנאי זה מתוך שהוכרח לזה כדי לישא אשה.

אשר שם האחד גרשום

ולכן צפורה היא שקרא לו 'גרשום', כמו שהביא כן החיד"א בנחל קדומים (פ' יתרו, ג) בשם רבנו אפרים שרמז זאת בראשי התיבות 'אשר שם האחד גרשום' העולים 'אשה'. וביאר החיד"א שהוא שנקט הכתוב בגרשום 'כי אמר גר הייתי בארץ נכריה', שקראה לו צפורה כן על שם מה שאמר משה כמתנצל לפני יתרו 'גר הייתי בארץ נכריה' ולכן אין בידי לקיים התנאי, שכאשר תבע יתרו בלידת גרשום שיקיים בו משה את תנאו, הבינה תיכף צפורה הצדקת שמפני שרק בכדי לישא אותה העמיד משה פנים ליתרו שמקבל הוא תנאו, לכך רצון בעלה כעת שתתעורר היא להיות לו בזה לעזר כלפי יתרו, ומיד טענה כלפי אביה שאין לבעלה רשות בכך הראשון, מאחר שכן הוא המנהג והנימוס אצלם במדין שהאשה מושלת בבן הנולד ראשון כרצונה (וכעין שכתב התולדות יצחק (יה, ג) על פי דרכו), ומיד העמיד משה עצמו כמתנצל לפני יתרו 'גר הייתי בארץ נכריה', שמאחר וגר הוא במדין לא ידע בתחילה ממנהגם ונימוסם זה, ולכן אין בידו לקיים כעת התנאי. ועל שם מה שאמר משה בלידתו 'גר הייתי בארץ נכריה' כמתנצל לפני יתרו, קראה צפורה שמו 'גרשום'.

מכאן ואילך

וכתב הרדב"ז בתשובותיו (ח"ו, ב' אלפים קסח) שבודאי לא הקדיש משה מעולם בנו הראשון לעבודה זרה, שהרי אמרו בתוספתא תמורה (ד, א) שאין הקדש לעבודה זרה, וכן פסק הרמב"ם (בהלכות איסורי מזבח פ"ד ה"ד), וגם לא קיבל עליו מעולם משה תנאי זה ולא נשבע עליו, שהרי לא היו למשה באותה שעה בנים ולא אשה, והוא הרי קיבל ונשבע בזה גם שכל בן שיהיה לו 'מכאן ואילך', כלומר מאותה שעה ואילך, ינתן לשם שמים, ואם אכן היה אומר לו יתרו שכל בן שיהיה לו 'משם ואילך' ינתן לשם שמים, כלומר מאחר לדת בנו הראשון, מעולם לא היה מקבל זאת משה עליו, אלא שיתרו טעה וסבר בדעתו שקיבל משה תנאי זה בשבועה, ולא העמידו משה על טעותו, כמו שאמרו במסכת חולין (בדף צו ע"ב) שעל אף שאסור להטעות נכרי אפילו בדברים שהם לכבוד אותו נכרי, בכל זאת אם הטעה נכרי את עצמו אין צריך להעמידו על טעותו, וכן נפסק בשולחן ערוך (בחו"מ סי' רכו סעיף ו). ומפני שדימה יתרו שקיבל עליו משה התנאי אנוס היה משה שלא למול את גרשום במדין, ובכל זאת בא המלאך לעונשו על כך בדרך, על אשר סבר יתרו שנשבע לו כן, ולכן גם התקיים הדבר

זאלה יעמדו על הברכה

לעילוי נשמת:
גאולה בת דינה, דוד ורות בני חנה,
ראו דוד דרור בן רוגית,
אבי אברהם בן עליזה,
רוזט שושנה בת אסתר,
נחמן חוטה בן נעומי.

לפניות והקדשות

מוקד טלפוני: 03-3765444
זמין בימים א' - ה' בין השעות 9:00-20:00
דוא"ל: contact@hayanuka.com
לקבלת הגליון במייל: gilyonot@hayanuka.com

יד' להועיל: בנק מזרחי טפחות | סניף 417 | מס' חשבון: 521025

זמני השבת

רבו תם	צאת שבת	כניסת שבת	זמני השבת
18:31	17:54	16:42	ירושלים:
18:27	17:52	17:00	בני ברק:
18:27	17:52	17:00	חיפה:
18:30	17:54	17:02	באר שבע:

תורת שלמה

מאמרים משיעוריו הענפים של רבנו שליט"א

"ואביו שמר את הדבר" חלק ה'

(בראשית לו, יא)

משיעור ליל ו', כ"ט בסליו, גר חמישי דחנוכה תשפ"ו, בעיר ואם בישראל אשקלון, במקהלות עם רב, רבנים ותלמידי חכמים חשובים

א

ענין תפלת ערבית שתיקן יעקב אבינו כמו שאמרו במסכת ברכות (בדף כו ע"א), וזמנה בצאת הכוכבים, הוא לרמז על הזמן שאין בו תקוה לאדם והכל חשוך, שבזמן זה מתגלה תיקון התפילה והתקוה אותה חקק יעקב אבינו, ובחנוכה מתגלה ענין זה ביתר שאת, שאז מזדרזים הכל להתפלל תפילת ערבית תיכף בצאת הכוכבים בכדי להדליק את נרות החנוכה בזמנם בחצי שעה הסמוכה לצאת הכוכבים, כנפסק בשולחן ערוך (או"ח סי' תרע"ב סעיף א-ב), ויש שמתפללים אז אפילו קודם צאת הכוכבים, שמתפללים את תפילת המנחה קודם זמן פלג המנחה ואת תפילת ערבית לאחר מכן, על אף שאינם נוהגים כן תמיד, והוא שלא כפי שהביא האוהל מועד (בשער התפילה דרך ב נתיב ב) בשם רב האי גאון שאין לאדם לנהוג כך אם אין כן רגילותו תמיד, וכפי שפסקו הטור והשולחן ערוך (באו"ח סי' רלג סעיף א), כי מדוחק מעלת מצות הדלקת נרות החנוכה בזמנם נוהגים בזה כדעת בעל ספר ההשלמה שהביא שם האוהל מועד, שבשעת הדחק אפשר לעשות כך גם אם אין רגילותו כן תמיד, ובלבד שיתפלל מנחה קודם זמן פלג המנחה, וכפי שכתבו המגן אברהם (בסי' רלג ס"ק ה) והמשנה ברורה (שם בס"ק 1) ועוד הרבה פוסקים. וכך מתוך שמקדימים אנו את תפילת ערבית שהיא גילוי דעתו ודרכו של יעקב אבינו, ממשכיכים ומגלים אנו לאור נרות החנוכה תיכף בזמן ירידת החשכה בצאת הכוכבים, שבוה מפרסמים אנו את הנס ומגלים לכל את אור אלהותו יתברך גם בעוצם הסתרת פני ה' ב"ה שבתוקף חשכת הגלות, שהולך ומתגלה אז האור הגנוז בכל נשמות ישראל ומגלה להם שכנגד אור ה' ב"ה אין כל חושך עלטה ואפלה לעולם.

והוא טעם מנין נרות החנוכה שאנחנו מעלין בקודש ומוסיפים והולכים במנינם מיום ליום, וכדעת בית הלל במסכת שבת (בדף כא ע"ב), וכנפסק ברמב"ם (מגילה וחנוכה ד, א) ובשולחן ערוך (או"ח סי' תרע"א סעיף ב), ללמדנו שדוקא מתוך זמני הקושי ומתוך עוצם חשכת הגלות מתגלים ישראל בדרך של ריבוי מעלה וברכה, וכמהות ימי החנוכה שנצחו המועטים את הרבים, ומסר הקב"ה את הטמאים ביד הטהורים, ונגלה פח השמן הטהור שזכינו בו ועל ידו לאור גדול ונצחי, שכל זה הוא כיוסף הצדיק שהיה קטן ובודד ויחיד בתומתו וצדקתו כנגד כל הקמים כנגדו, אבל מפני שהיה ה' ב"ה איתנו ואצלו סוף דבר עלה יוסף מן הבור והריצוהו לגדולתו למעלה מדרך הטבע, ודוקא מתוך שהיה הוא שרוי בקושי גדול ביותר, וזאת מפני שהיתה מסירות נפשו של יוסף על קדושת ישראל ועל רחל אמנו כענין מסירות נפשם של החשמונאים על נצחיות התורה, וכך מכח מסירות נפשו בצדקתו וקדושתו יצא סוף דבר מן הבור וכבש כל מצרים תחתיו וגילה את האור שלו לכל העולם.

וכך הוא מהות אור ימי החנוכה שהולך הוא תמיד עם אותם הקדושים שהיו לישראל במשך הדורות כולם, שכמעטים כנגד רבים הם, וכענין הפח הקטן שנחתם ונשמר בטהרתו והרי הוא מעט המחזיק את המרובה, שמתוך מסירות נפשם תמיד על נצחיות ישראל נמצא ושרוי איתם ה' יתברך תמיד ומאיר בהם ועל ידם את אור השכינה לישראל, ולכן אפילו אם יהיו הם לבד והכל יגדלו להם, הנה מתוך שה' יתברך נמצא תמיד עימם ואצלם בודאי יגבר סוף דבר האור שלהם על הכל. וכך היא מהות זרע ישראל עם קודש, שעל אף שמעטים וקטנים הם ושרויים בגלות בין האומות הרבים והגדולים, והכל מנגדים להם, הנה מפני שבהם בוחר הקב"ה ותמיד הוא נמצא עמהם, לכן בודאי יעלו סוף דבר מעלה מעלה ותאיר קרנם בעולם כולו.

ב

והוא הרושם והזכרון שצריכים אנו ליקח מקדושת הארת ימי החנוכה, שנדע ונבין תמיד שאף אם אדם רואה עצמו חלש ושפל ודל ביותר, והוא מסכן ובזוי בעיני כל, הנה אם רק יהיה חזק ותיקף באמיתתו וצדקתו כלפי קוב"ה ויהיה השי"ת איתו, הרי שיכול הוא לעמוד וללכת כנגד העולם כולו לבטח ללא מורא, וסוף דבר יתגלה אורו לעין כל, ומאידיך אילו יעמדו העולם כולו, עם כל החזקים והגיבורים ומלומדי המלחמה, אבל לא יהיה השי"ת איתם בדרכם, לא יהיו יכולים להצליח לעולם, ואף יפלו במלחמה כפגרים מתים משמים בדרך נס, וכצבא סנחריב שעלו ובאו בזמן חזקיהו לצור על ירושלים ולהלחם עליה עם מאה ושמונים וחמשה אלף ראשי גייסות, שהם לגיונות ושרים נכבדים

שהיו ממונים על כשלוש מאות ושבעים מליון אנשי צבא מלומדי מלחמה (כפי החשבון העולה מדברי המכילתא (כפ' בשלח, מס' דשירה ב) שהגדול שבהם היה ממונה על מאה ושמונים וחמשה אלף, והקטן שבהם על לא פחות משני אלפים), ומתוך ששמעו את שירת המלאכים ונפלו ומתו כולם כפגרים מתים, כמו שאמרו במסכת סנהדרין (בדף צה ע"א), והוא הרמז בענין מצות הדלקת נרות החנוכה, שהוא תוקף קדושת אור הצדיקים המאירים העולם בקדושת פח השמן הטהור, וכענין שדרש רבי יצחק נפחא שם במסכת סנהדרין (בדף צד ע"ב) מה שכתוב (ישעיה י, כז) "וחובל עול מפני שמן", שחובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וְעַסַּק תמיד להגביר את אור התורה בקרב ישראל, ונרמז בזה נס החנוכה, כמו שכתב הרד"ק (שם בישיעה י, כז) שזהו 'חובל עול מפני שמן', ש'עול' מרמז על צבא סנחריב הרבים והגבורים, ו'שמן' מרמז על קדושת חזקיהו שהיה כנגדם כמעטים וחלשים, אבל סוף דבר גבר אורו של חזקיהו על ריבוי צבא סנחריב ועוצם גבורתם, וזהו כענין ימי החנוכה שבזכות קדושת מתתיהו ובניו מבית חשמונאי עמד הקב"ה לישראל ונצחו המעטים והחלשים את הרבים והגבורים.

וכן הוא לדורות, שמתוך הארת ימי החנוכה באור המנורה הטהורה, שזהו מצד מעלת יוסף שנעשה בצדקתו וקדושתו מרכבה למידת 'צדיק ח"י עלמין', שהוא גילוי אור אלהותו יתברך אף למטה למטה במדרגתו הנמוכות ביותר ובזמנים הקשים ביותר, בזה נעשים גרים בכל העולם, שמתוך גילוי האור שמאירים צדיקים אלו שהם מצד מעלת ומדרגת יוסף הצדיק, בזה נכנעים ונופלים הַמְצַרִּים לישראל ועולה מתרוממת כנגד זה קרן ישראל מעלה מעלה, וכך עולים ונתבררים יותר ויותר חלקי הקדושה מעומק שְׁבָיִם בבטן הקליפה ועולים ושבים הם אל שורשם שבקדושה, וכענין 'חיל בלע ויקיאנו', ובהו מתגיירים גרים רבים ומקבלים על עצמם את קדושת ישראל בתוקף ועוז, והוא ענין מפלת סנחריב כנגד קדושת חזקיהו, כמובא במסכת גיטין (בדף נו ע"ב) וסנהדרין (דף צו ע"ב) ששמעיה ואבטליון מבני בניו של סנחריב היו ולימדו תורה לרבים, שהם חלקי הקדושה שהיו שבוים בבטן הקליפה אצל סנחריב וסוף דבר גילה הקב"ה את אור אלהותו בעולם כולו דוקא על ידי זרעו שיצאו מקרבו ונתגיירו ושבו לשורשם בקדושת ישראל.

ג

כי עיקר מהות המועדים והזמנים הקדושים והימים טובים הבאים מעת לעת, הוא שנזכור את רושם הארת וקדושת אותם הימים ונזכור תמיד את גילוי רצון הבורא ב"ה כפי הנגלה באותו הזמן, ומימות החנוכה צריכים אנו לזכור את הנס וההצלה שעושה לנו הקב"ה תמיד כנגד כל הקמים עלינו, וכל התלוי בזה, וכן יש לנו להתבונן בכל מועד ומועד כפי ענינו, בפורים פסח שבועות וסוכות, וליקח מהם דרך והתבוננות לזכור תמיד את רושם הארת הגילו הנעשה בימים אלו, והדרך והכלים לבוא לגלות את רצונו יתברך באותם הזמנים זהו מתוך עסק המצוות השייכים בכל מועד ומועד כפי ענינו, וצריכים אנו לעורר תמיד את זכר הניסים ונפלאות שעשה לנו הקב"ה במועדים אלו, שכנגדם הוא ציווה אותנו לקיים את מצוות אלו בבוא עתם וזמנם בעת המועדים, כל מועד ומועד כפי ענינו, שבהם ועל ידם נעורר בקרבנו את הזכרון והרושם של ניסים ונפלאות אלו שעשה איתנו הקב"ה, וכענין מצוות הפסח זכר למה שהוציאנו הקב"ה ממצרים והצילנו מיד פרעה, ובשבועות זכר למעמד מתן תורה על הר סיני, ומצות ישיבת הסוכה בחג הסוכות זכר לענני הכבוד שהקיפנו בהם במדבר, ומצות הדלקת נרות החנוכה בימות החנוכה שהוא בכדי לפרסם הנס שעשה עמנו הקב"ה בימי חשמונאי, וכן מה שנוטות אנו מעות לצדקה בחודש אדר זכר למחצית השקל, וכן שנתות לאביונים בפורים, שהכל הוא זכר למצוות מחיית המן ועשרת בניו וכל שאר זרע עמלק שנעשה בימי מרדכי ואסתר, וכן על זה הדרך בכל מועד ומועד כפי אשר נעשה ונמשך באותו הזמן.

וכן הוא ענין ראשי החדשים שיש בהם ממעלת וקדושת המועדים, וכפי שקבע השולחן ערוך סימן שלם (בסימן תיש) על חשיבות ומעלת ראש חודש, וכותב ערוך השולחן שם שהוא תמיהה גדולה מדוע אין נזהרים העולם בחשיבות יום ראש חודש לערוך לו סעודה כפי מעלת וקדושת היום, שהרי מגודל מעלת החשיבות נעשה היכר ושמחה ביום ראש חודש ככלל השבתות והימים טובים, וכמו שכתב בבאר היטב (בסימן רמב ס"ק א) בשם המגלה עמוקות (פ' בא בפרשת ר"ח אופן ב) שהוצאות ראשי חודשים הם בכלל מה שאמרו במסכת ביצה (בדף טז ע"ב) שכל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאות שבתות והוצאת יום טוב והוצאת בניו לתלמוד תורה, שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו, ומה שלא הזכירו שם להדיא גם את ראש חודש כתב הבית יוסף (שם בסימן תיש) שהוא מפני שבכלל ימים טובים הוא,

ויצא מהן האור, בזה נתנחם אדם הראשון במה שנאמר (בתהלים שם) בהמשך הכתוב "ולילה אור בעדני", ובירך עליה 'בורא מאורי האש'. וסיימו שם בירושלמי ובמדרש שוחר טוב, שלפיכך מבדילים אנו על האור במוצאי שבת, שאז הוא תחילת ברייתה.

והוא שפסק השולחן ערוך (בא"ח סי' רחצ סעיף ד) כדעת בית הלל במסכת ברכות (בדף נג ע"א) שכאשר היו יושבים בבית המדרש במוצאי שבת והביאו לפנייהם אור, אחד מברך אז לכולם על האור, בכדי לקיים בזה מה שכתוב במשלי (ד, ח) "בָּרַךְ עִם הַדְּרַת מֶלֶךְ", שרוצים אנו שתהיה אש זו מצד הרחמים, וכדעת הירושלמי, מתוך שמעוררים אנו לפנינו על ידי שמתקבצים אנו לברך לפנינו על האור ברוב עם את הנשכחות מכל הימים שהיו מקובצים ישראל יחדיו, כביציאת מצרים ועל הים ובמתן תורה וברגלים בבית המקדש, וכשם שמתעוררים בכל השבתות ומועדי הקודש זכר הניסים והנפלאות שהנהיג אותנו בהם ה' ב"ה באלו הימים למעלה מן הטבע.

ה

והוא ענין שמונת ימי החנוכה שלעולם יחול בהם שבת וראש חודש, כי בהם הצלנו הקב"ה מידי שחכת גזרות מלכות יון שרצו לבטל מאיתנו 'שבת' 'חודש' ו'מילה' כמובא במגילת אנטיוכוס, ש'מילה' הוא מה שרצו לבטל מאיתנו את אור קדושת יוסף שנעשה מרכבה למידת 'צדיק ח"י' עלמין, ו'שבת' ו'חודש' הוא מה שרצו לבטל מאיתנו את מדרגת הניסים והנפלאות המתעוררים ונזכרים בכל שבת וראש חודש, שאין זאת כענין המועדים שהם זכר לניסים ונפלאות שנעשו בכל מועד ומועד כפי ענינו בכדי להציל אותנו מידי הקמים עלינו, אלא הם 'זכר למעשה בראשית' שגילה הקב"ה בעולם כולו בבריאת העולם, וכנגד זה נגלה בימי החנוכה אור זה ששימש אז שלושים ושש שעות בראשית הבריאה, שאור זה הוא תיקון לבריאה כולה, שכנגד מה שנאמר בתחילה "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום" (בראשית א, ב), ואמרו בבראשית רבה (ב, ד) ש'חושך' זה מרמז על שחכת גזרות מלכות יון, ובכלל זה הם כל הזמנים הקשים שיש לישראל בתוקף אריכות הגלות הנמשך מחטא מכירת יוסף, כנגד זה אמר הקב"ה "יהי אור" (בראשית א, ג), שהוא האור הגנוז הנמשך בכל הימים הקדושים, וביותר על ידי נרות שבת שמאיר בהם האור הגנוז כמובא בספר קרבן שבת (פרק י סימן ד, בדף נד ע"א) וכן בשלושים ושש נרות כל ימי החנוכה (ללא השמש) שהם כנגד שלושים ושש השעות ששימש האור הגנוז בראשית הבריאה, כמו שכתב הבני יששכר (מאמרי כסלו ב, ח), ובהם ועל ידם מחזירים אנו לאור הגנוז שנסתלק.

שמה שנטלו ליוסף כאשר מכרוהו לעבד למצרים את כתונת הפסים אשר עליו וטבלוהו בדם השעיר, מרמז הדבר לענין ה'כתונת עור' שניתנו לאדם הראשון לאחר החטא מתוך שנסתלק ממנו האור הגנוז, ובכח וקדושת ימי החנוכה שכנגד קדושת השבתות וראשי החדשים שבים וחוזרים אנו למדרגת ה'כתונת אור' שזכה להם אדם הראשון קודם החטא, כמובא בבראשית רבה (כ, ב), שזהו מתוך שמבטלין אנו ל'מאורי אש' ושליטת הדין שמצד הכוכב שבת, וממשיכים את קדושת השבת וה'זכר למעשה בראשית' שמצד גילוי ה'מאורי אור', ונעשה הדבר מתוך שממליכים אנו לה' ב"ה בענין הברכות, ובפרט כאשר זהו ברבים, וכענין 'בָּרַךְ עִם הַדְּרַת מֶלֶךְ'. ויהי רצון שנוזכה כולנו לעשות לה' יתברך נחת רוח, להִדְבֵּק בה' יתברך ולגלות מלכותו ולזכות לתשובה שלמה, שיתמלא חסרון השכינה, שיהיה תיקון לבינה, ותיקון לשכינה, ואדונינו הבורא ב"ה מלכנו בראשנו, אמן ואמן.

אמנם בויקרא רבה (ל, א) ובפסיקתא דרב כהנא (פרשה כז) הזכירו בזה את ראש חודש יחד עם השבתות וימים טובים להדיא, וכתב המגלה עמוקות (שם) סימן לזה, שכל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה חוץ מ'תשרי', שהוא ראשי תיבות 'תלמוד תורה, שבת, ראש חודש, יום טוב'. ובריש פסיקתא רבתי (פסקא א) אמרו ששקולים ראשי חדשים כמועדות, כנאמר (במדבר י, י) "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשים", ושקולים אפילו כשבת, כנאמר (ישעיה סו, כג) "והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני". ובפרט כאשר חל ראש חודש בשבת בשבתו יבוא אז לעשות תבשיל מיוחד שיהיה ניכר בו הכבוד וְהִיָּקֵר של יום ראש חודש כמו שכתב המשנה ברורה (שם בסימן ת"ט ס"ק ב), וכל ענין זה של כבוד ראש חודש הוא בכדי שיהיה לנו היכר לקדושת ומעלת היום ונבוא על ידו לזכור את רושם קדושת ומעלת יום ראש חודש בכל מה שמתגלה על ידו רצונו של ה' ב"ה כפי הגילוי השייך בו.

וענין קדושת ומעלת השבתות והימים טובים וראשי החדשים הוא מפני שבימים אלו מתגלה גילוי למעלה מן הטבע, שמזכירים הם את הנהגת השי"ת למעלה מן הטבע, וניכר ונגלה בהם שהפריש והבדיל הקב"ה את ישראל מדרך האומות, ולכן גם בהוצאות ימים אלו נוהג איתנו הקב"ה בדרך של למעלה מן הטבע, שגם בהוצאות אלו נמשך מאור ימים אלו שהם למעלה מן הטבע, והקב"ה בזה הוא כאומר לנו "לוא עלי ואני פורע", שהוא מבקש מאיתנו כביכול שנבטח בו שבוודאי יחזיר הוא לנו כל ההוצאות שמוציאים ונותנים אנו עבור חשיבות וכבוד ויקרת ימים אלו, וכענין שמביא רבנו בחיי בספר חובות הלבבות (בשער הבטחון ריש פרק ד) שאם בוטח אדם במי שהוא זולתו של השי"ת נותן אותו הקב"ה ביד מי שבטח בו, אבל כאשר בוטח האדם בה' ב"ה בודאי יראה לו הקב"ה טובתו ואת שכר הבוטח בו.

ו

והעולה על הכל הוא קדושת יום שבת קודש בו נגלה לכל רצונו יתברך באמונה במעשה בראשית, שמראים אנו אז לה' ב"ה שבוטחים אנו בו יתברך לבדו ואיננו עושים מלאכה כלל. וכותב רבנו הרשב"א בתשובותיו (בח"א סימן תיח) שהמאמין בכוכבים ומזלות והולך לפיהם הרי הוא נשלט תחתם, לכן זמן שליטת כוכב שבת הממונה על הרס וחורבן הוא בשבת קודש, כמו שאמר הרע"א מהימנא בזוהר כי תצא (בדף רפא ע"ב), והשומר את השבת נכלל במידת הבטחון ועולה יחד עם השבת להיות מוגן ושומר על ידה, ולכן במוצאי שבת יורדים אנו לשליטת ימי החול וצד הדין כביכול, כמו שאמרו במסכת פסחים (בדף נד ע"א) שאור הגיהנם עלה במחשבה להבראות בערב שבת ולא נברא עד מוצאי שבת, שנתן אז הקב"ה דעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה והביא שני אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור, והוא אור הגיהנם, אלא שיכולים אנו להפוך אור זה שיהיה מצד הברכה, וכענין המובא בירושלמי ברכות (פ"ה ה"ה) ובמדרש שוחר טוב (סימן צב) בענין האור שבמוצאי שבת להיפך מדברי הבבלי, שהוא אור שניחם את אדם הראשון בתוך החושך, שאמר שם רבי לוי שבתחילה שמשה האורה שנבראתה ביום הראשון שלושים ושש שעות, שתיים עשרה בערב שבת, ושתיים עשרה בליל שבת, ושתיים עשרה בשבת, והיה אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו, וכיון שיצאתה שבת התחיל משמש ובא החושך, ונתיירא אדם הראשון וסבר שחושך זה בא מהנחש שנאמר בו (בתהלים קלט, יא) "אך חושך ישופני", וכפי שקללו הקב"ה "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב" (בראשית ג, טו), ושמה בא לנשכני, ובאותה שעה זימן לו הקב"ה שני רעפים והקישם זה לזה

עם סגולה

סגולות ועצות יהודיות
שנלקטו מתוך שיעורי רבנו שליט"א

ט"ו בשבט

חז"ל בירושלמי (קידושין פ"ד ה"ב) שעתיד אדם ליתן את הדין על כל מה שראתה עינו ולא אכל, והביא הט"ו (סי' רכו סק"ב) בשם התשב"ץ קטן (סי' שכ) שהטעם הוא בכדי להרבות בברכות.

ד. הזכיר רבנו שהזכירו רבותינו סגולות רבות לאכילת הפירות ביום זה, שרבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (פרי צדיק ט"ו בשבט, אות ב) כתב שביום זה יכול לפעול האדם שאכילתו כל השנה תחשב לאכילה בקדושה. ובפרט באכילת אתרוג, שמקובל בשם היהודי הקדוש מפשיסחא זיע"א שהואכל אתרוג בט"ו בשבט מובטח לו שישלים שנתו (אהל ישכר עמ' כק), ורבי חיים פלאג' במועד לכל חי (סי' כד אות כה) כתב שאכילת אתרוג זו סגולה ללידה קלה. והבן איש חי בלשון חכמים (ח"א סימן לו) תיקן תפילה להתפלל על האתרוג ביום ט"ו בשבט.

תפלה לשלמה

מתוך הספר "תפלה לשלמה" לרבנו שליט"א

לזכות להיזהר בברכות הנהנין

רבונו של עולם, אבי אב הרחמן.
 אנא זכני להיות זהיר/זהירה בברכות הנהנין
 כל ימי חיי, ולברך כל ברכה וברכה בכונה
 גדולה ודבקות אמיתית בה יתברך שמה,
 ותשפיע עלי קדשה וטהרה עלייך. ויהי
 רצון שיעל ידי הברכות תשבר הקלפות כלן
 ותבטלן ממני, ותזכך אותי, ותזכני להיות
 מוכן/מוכנה לקבל קדשה, ועשה ברחמיך
 שישרה אצלי אור השכינה. אנא הצילני
 ברחמיך מן הגזל, ותגן בעדי שלא אשחית
 לעולם, ותן לי תקוה ואחרית טובה ברחמיך
 ולא אצטרך להתגלגל בשום דבר, רק אצפה
 ברחמיך לתקון נפשי רוח נשמה בשלמות.
 אמן נצח סלה ועד.

פניני דוד

יסודות ואבני דרך
מתורת מו"ר שליט"א

אדם המוצא ביום שבת קודש מעות ככיס בגדו, מה יעשה?

ביאר רבנו שבדין זה ישנם כמה חילוקים, שאם היה אדם הולך בדרך מערב שבת ונכנסה שבת והוא מצא שישנם מעות בתוך בגדו, הרי זה כדוגמת אדם ההולך בדרך כאשר ארנק שבתוכו מעות בידו ונכנסה השבת, שהביא מרן השולחן ערוך באורח חיים סימן רס"ו סעיף י"ב בדעה השניה שרשאי הוא לטלטלו יותר להניחו במקום המשתמר (-שיכול להניח שם המעות ללא חשש עד למוצאי שבת), כי מפני שבהול הוא על ממונו התיירו לו איסורי דרבנן לצורך שמירת ממונו בכדי שלא יבוא מתוך בהילות לעבור על איסורי דאורייתא, וכגון שיטלטל מרשות היבים לרשות היחיד היכן שאין עירוב, כמבואר הסוגיא במסכת שבת דף קנ"ג ע"א ואילך, ומבין הדברים התיירו לו גם את איסור 'מוקצה', שיכול הוא לטלטל הארנק עד שיניחו במקום המשתמר, וכמו כן בענין הבגד שבתוכם מעות יכול הוא ללכת בבגדו עד שיבוא למקום המשתמר ושם ינער הבגד ויפלו המעות.

ואף אם אותו אדם נמצא בביתו, יכול הוא ללכת להצניע במקום שמור יותר, כמו שהוסיף הרמ"א שם בסימן רס"ו סעיף י"ב שהוא הדין לאדם ששכח ארנק עם מעות בידו כאשר הוא בביתו, שיכול הוא ללכת לחדר פנימי השמור יותר ולהצניעו שם. וזהו כדברי האגודה בביצה פרק א' סימן ה' שלמד כן מדברי התוספות במסכת ביצה דף ג' עמוד ב' דבור המתחיל 'אבל' לגבי 'כלי שמלאכתו לאיסור' שהתחיל אדם לטלטלו לצורך גופו ומקומו, שמתור הוא להמשיך לטלטלו עד שיניחו במקום המשתמר, וכמו כן גם ארנק זה **שבא כבר לידו**, מותר הוא להמשיך לטלטלו עד שיניחו בחדר הפנימי המוצנע, והביא דבריו מרן הבית יוסף באורח חיים סימן ש"ט.

וביאר הדברים, שבהגדרת איסורי מוקצה, ישנם דברים המוגדרים כ'מוקצה מחמת גופו', שהם דברים האסורים משום מוקצה ואינם משמשים ככלי, וכגון מעות, ויש המוגדרים כ'כלי שמלאכתו לאיסור', וכגון פטיש, שמאחר ועל כל פנים של 'כלי' עליו התיירו לטלטלו באופנים מסוימים. ולגבי 'כלי שמלאכתו לאיסור' כתבו התוספות בביצה דף ג' עמוד ב' דבור המתחיל 'אבל', וכן הר"ן שם בביצה בדף ב' עמוד א' מדפי הר"ף דבור המתחיל 'ומינה', וכן המגיד משנה בפרק י"ג מהלכות שבת סעיף ט' בשם הרמב"ן, שאם התחיל אדם לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור' בהיתר, לצורך גופו ומקומו (-או בכדי להשתמש בגוף הכלי בהיתר, כגון פטיש לפצח בו אגוזים, או אם צריך את המקום בו היה נמצא הכלי לשימוש כל שהוא), רשאי לטלטלו יותר להניחו במקום שירצה, וכן פסק השולחן ערוך באורח חיים בסימן ש"ח סעיף ג', וביאר המגן אברהם שם בסעיף קטן ז' שטעם ההיתר הוא כיון **שהחפץ כבר בידו**, והוסיף עוד, שנהיה לו שכן הוא אפילו אם בתחילה **שכח האדם** ונטל הכלי בידו, שרשאי לטלטלו יותר להניחו במקום שירצה.

אמנם הגר"א בביאורו א' בביאורו א' כתב לחלק שהותר הדבר רק כאשר היה הטלטול מותר מתחילתו, וכגון כאשר מטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו או מקומו, שזה כעין המבואר לגבי מילה בשבת, שכתב רבנו ירוחם בתולדות אדם וחווה נתיב א' חלק ב' בשם הרמב"ן שמאחר והותר לטלטל בשבת כסין בכדי למוול בו תינוק ביומו השמיני, מותר לטלטלו גם לאחר מכן להחזירו להיכן שירצה, והביאו מרן הבית יוסף בורה דעה סימן רס"ו, אבל כאשר היתה תחילת הטלטול באיסור, וכגון בדבר האסור משום 'מוקצה מחמת גופו', אינו רשאי לטלטלו יותר להניחו במקום שירצה.

ולמעשה אפשר להקל בזה כדברי האגודה, ובפרט שהמשנה ברורה בסימן רס"ו סעיף קטן ל"ה כתב שאפשר שלא אסר הגר"א אלא בנידון שכתב הרמ"א שיכול הוא לתת לנכרי לשמור לו הארנק, אבל במקום שאינו יכול לסמוך על נכרי אפשר שיודה הגר"א שמותר כי יש בזה הפסד והוא כבר בידו, וכמו שכתב המגן אברהם שם בסעיף קטן כ' שבאופן כזה שיכול לבוא בזה להפסד יכול לטלטל הארנק עד למקום המשתמר, ולכן אפשר להקל בדבר.

ולאחר שניער המעות מהבגד במקום המשתמר כאמור, יש אופנים שיצטרך האדם לפשוט הבגד עצמו ויהיה אסור עליו ללבושו במשך השבת כולה, מפני שנעשה הבגד כ'בסיס לדבר האסור'. שכאשר הונח דבר האסור משום 'מוקצה' על דבר המותר בטלטול, וכגון כלי, והיה זה על מנת שיהיה המוקצה מונח עליו למשך השבת, ואותו החפץ המוקצה הוא חשוב ובעל ערך ביחס לכלי שהוא עליו (כמבואר במסכת ביצה דף כא ע"ב בד"ן 'שירי כוסות'), וכגון מעות, והוא מונח על הכלי עצמו ולא על חלק הטפל לכלי (כמבואר במסכת שבת דף מד ע"ב בד"ן 'מוכני'), בזה נעשה הכלי המותר כ'בסיס לחפץ זה האסור משום 'מוקצה', ונאסר גם הכלי בטלטול כד"ן אותו החפץ שעליו. ואם כן בגד זה שנמצא בו המעות נאסר משום מוקצה כד"ן המעות, שהוא נעשה להם כ'בסיס לדבר האסור', מאחר שהמעות חשובות ובעלות ערך, ואינן בטלות לבגד. אלא שיש חילוק בין סוגי כיסי הבגדים, שאם הבגד עצמו הוא חלק מדופן הכיס, וכמצוי בכיסי חולצות, הרי שכים זה הוא חלק מהבגד עצמו, ואם כן נחשבות המעות כמונחות על הבגד עצמו, ולכן אם היתה מתחילה כוונתו **שיהיו המעות מונחות בכיס הבגד למשך השבת**, אכן נעשה להם הבגד כ'בסיס לדבר האסור' ויהיה אסור עליו ללבושו במשך השבת אלא שכאשר הוא **שכח** את המעות בכיס זה, באופן אין נעשה הבגד כ'בסיס לדבר האסור', ובכל זאת צריך הוא לנער המעות מהבגד, כמו שלמד המגן אברהם בסימן ש"י סעיף קטן ז' מהמבואר בשולחן ערוך סימן ש"ט סעיף ד', ויכול הוא לטלטל הבגד עד שיבוא למקום המשתמר ושם ינער הבגד שיפלו המעות מהכיס, והבגד עצמו יהיה מותר בליבישה למשך השבת. ואם היה כיס זה עשוי כמו שקית התלויה בבגד, וכמצוי בכיסי הפנימיים שבחליפות, למד התרומת הדשן בסימן ס"ט מדברי התוספות בשבת דף מ"ד עמוד ב' דבור המתחיל 'אין גוררין' שכים הבגד נחשב כטפל לבגד עצמו ולכן אין הבגד נעשה להם כ'בסיס לדבר האסור', והביא דבריו מרן הבית יוסף באורח חיים סימן ש"ט, וכן פסק הרמ"א בסימן ש"י סעיף ז', אלא שבכל זאת צריך הוא לנער המעות מהבגד לכתחילה אם אין בזה טרחה מרובה, כמו שלמד המגן אברהם שם בסימן ש"י סעיף קטן ז' מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות במסכת כלימ' פרק י"ח משנה ב', ויכול הוא לטלטל הבגד עד שיבוא למקום המשתמר, ושם ינער הבגד ויפלו המעות, וכאמור.

וסיים רבנו שכל היתר זה לטלטל המעות עד למקום המשתמר הוא רק בארנק שבתוכו מעות, או שהיו המעות בבגד שבכיס אף באופן שנעשה הבגד כ'בסיס לדבר האסור' כאמור, אבל אם שכח אדם בידו **מעות ממש**, שהם 'מוקצה מחמת גופו' כאמור, צריך הוא להשליכם תיכף מידי היכן שהוא נמצא, כמו שכתבו התוספות שבת שם בסימן רס"ו סעיף קטן כ"ט והאבן העזר שם בסימן רס"ו סעיף י"ב, והביאם הדרך החיים בסימן ס"ה סעיף א', וכמבואר בביאור הלכה שם בסימן רס"ו סעיף י"ב דבור המתחיל 'יכול לילך' שהיתר זה שכתב הרמ"א הוא רק בארנק שיש לו שם כלי, וגם הוא לא נעשה בסיס למעות מאחר שלא היתה דעתו בפירוש להניחם שם במשך השבת אלא שכח את המעות בארנק, שלכן רשאי לטלטלו יותר להניחו במקום שירצה, אבל מעות עצמם לא הותרו.

סיפור לשולחן שבת

סיפר פעם רבנו הגאון היוקא שליט"א את המעשה המפורסם מעליית הגרף פוטוצקי זיע"א על המוקד באופן מתומצת מלוקט מכמה וכמה ספרים. שבתחילה היה הגרף וולנטין פוטוצקי עשיר גדול מאד ממשפחת אצולה גדולה, שהיה להם כבוד ועושר עצום שלא היה כמוהו, ולאחר שהתבונן בתכלית האדם בעולמו החליט לילך אחרי ה' ברוך הוא ולהתגייר, ונקרא שמו בישראל אברהם בן אברהם, וכאשר נודע הדבר לכמרים ולרשעים שם הם כעסו על כך מאד, ותפסוהו בכלא וקבעו להעלותו על המוקד בכיכר העיר בז' בסיון ה' אלפים תק"ט, יום טוב שני של גלויות של חג השבועות, והלך רבנו הגר"א לבקרו בכלא והבטיח לו להוציאו בשמות קודש, ולא הסכים לכך הגרף פוטוצקי, כי רצה להישרף ככה על קידוש ה', ולפני שבאו לבצע בו זממם הוא בכה לפני רבנו הגר"א על שאין לו אב מישראל ועל שלא שאיר בן בישראל, ואמר לו הגר"א שעל כך אומר הקב"ה "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים" (ישעיה מד, ו), ודרש זאת רבי אבהו במדרש (שמו"ר כט, ה) שכנגד מלך בשר ודם המולך שיש לו אב ואח וכן יכול הוא להעביר אליהם מלכותו אחר שהוא מת, כנגדו אומר הקב"ה 'אני ראשון' שאין לי אב, 'ואני אחרון' שאין לי אח, 'ומבלעדי אין אלהים' שאין לי בן, וביאר הגר"א שבכלל הדברים הוא שאומר הקב"ה 'אני ראשון' למי שאין לו אב, 'ואני אחרון' למי שאין לו אח או בן, ובעבורו אני יותר מעשרה בנים, וכך נישק אותו רבנו הגר"א ולקחוהו ובצעו בו זממם. ורבנו אלכסנדר זיסקינד בעל ה'יסוד ושורש העבודה' נחבא ונסתתר שם במעמד זה וצפה איך העלוהו על המוקד, והוא אמר שאם היה לו מנין לומר קדיש תיכף באותה שעה, מיד היה בא משיח. ואמר הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך (הליכות תפילה כ, יג בהערה כה) שמקובל בידם מרבנו הגר"א שבאותה שעה שויתר הגרף פוטוצקי על כל עושרו ומעמד כבודו ומסר נפשו עבור קדושת שמו יתברך, בקעה אז שלהבת אש ממערת המכפלה ואיבדה הסטרא אחרא מכוחה, ומאז נחלשה טומאת הידים של שחרית.